కొఱవి దయ్యము

రాయసము వేంకటశివుఁడు గారు, యమ్. ఏ., యల్. టి.

కృష్ణామండలమున నొకదానికొకటి దగ్గఱగనుండు గువ్వలూరు గువ్వపల్లె యను రెండుకుగ్రామములు గలవు. ఇవి పెద్దపట్టణములకేకాక, పెద్ద 'రస్తా'లకును జాలదూరమున నుండుటచేత, ఈపల్లెలకుఁ బోవుట సుకరము గాదు. నేల సారవంతమైనది కాకపోవుటచేత చిరకాలమునుండి యీ గ్రామములు పరిపాలకుల యనాదరణమునకుఁ బాల్పడియున్నవి. ఇటీవల నా రెండు గ్రామములకును ఒక బాట వేయించవలయునని దొరతనమువారు ఆలోచించుచున్నారని తెలిసి, తమకు బాటలేవియు నవసరములేదని యీ గ్రామవాస్తవ్యులు 'మహజరు' నంపుకొనిరి!

ఈ రెండు గ్రామములకును నడుమ పుంత (డొంక) దారి కలదు. ఒకయూరినుండి రెండవదానికొక క్రోసుదూరము. పుంతదారిలోఁ గొంతభాగము బాగుగనుండును. తక్కినభాగమందు నేల చదునుగలేక, మిట్టపల్లములుగ నుండును. వర్షాకాలమునం దచ్చటచ్చట నీరు నిలిచి, ఈబాటను బాహాటముగ నడచిపోవుట కష్టముగ నుండును. వట్టి చౌటినేల యగుటవలన నొకచెట్టైన నచటఁ బెఱుఁగదు. కావున నన్నికాలములందును, పగలుగాని, రాత్రిగాని యీదారిని పోవుట సులభము గాదు.

నూఱుసంవత్సరముల క్రిందట నీరెండు గ్రామములకును గరణ మొక్కఁడే. అప్పటికరణమగు గువ్వలూరి రాజన్న గువ్వలూరిలో నివసించుచు, పనియున్నప్పుడు మధ్యాహ్నమున గువ్వపల్లెపోయి, రాత్రికిలు సేరుచుండెను. వేసవికాలములో నొకదినమున రాజన్న గువ్వపల్లెకువచ్చి, తన యుద్యోగపుఁబనులు చూచుకొని, యెండ తగ్గనందువలనను, తన కాదారి కొట్టినపిండియే యగుటచేతను, ఎప్పటికంటెఁ గొంచెమాలస్యముగ నింటికి బయలుదేరెను. చీఁకటిపడినను వేఁడిగాడుపులు తగ్గకుండెను. దారిలో సామాన్యముగ నాతని కెవరో సహవాసము దొరకుచునేయుందురు. ఆరాత్రిమాత్ర మెవరును తోడులేకుండిరి. అది పైగా సంజచీఁకటిరాత్రి. ఏఁబదియేండ్ల వయస్సుదాఁటినను, దేహపటుత్వము గలిగి, కాయకష్టమున కోర్చినవాఁడగుటచే రాజన్న కిట్టిపయన మొకలెక్కలోనిదిగాదు. కాని యెండతీవ్రత కాతని కీసాయంకాలము శరీరము బలహీనమగుచుండెను. అందుచేతనే యీ క్రోశముదూరము నామడవలె నతనికిఁ దోఁచెను.

పుంతదారిని గొంతనడచి, మిట్టపల్లపు మార్గమునఁ బ్రవేశించి రాజన్న, "సగము వచ్చితినిగదా, యిఁక నెంత! ఈమొదుదుడుకు

దారి ... సలును దాఁటినయొకల నిఁకే మున్నఁ? ... కలశ్మశానవాటిక, అది దాఁటిన పిమ్మట ... చెరువు, దాని వెనువెంటనే గ్రామము," అని తలపోసి, అడుగులిడుచుండెను. ఈకొలఁది ప్రయాణము తన కిపుడింత భారముగనుండుట కాతఁ డాశ్చర్యపడి, కారణమేమియని తలపోయుచుండఁగనే, యాతనికిఁ గన్నులు బరువుగఁ దోఁచెను. పైకి వెచ్చనిగాలి వీచుచుండినను, వెన్నునుండి యతనికి సన్నని చలిబయలుదేఱెను. అపుడు ముఖమును చేతితోఁబట్టిచూచికొని "ఓహో! కొంచెము జ్వరముసోఁకినట్లున్నదే! ఐననేమి? ఇంక కొంచెముదూరమేకదా నడువవలెను!" అని యాయన మూఁతలుపడుచున్న కన్నులు విప్పికొనుచు, తప్పటడుగు లిడుచుండెను.

నిజముగ నవి తప్పటడుగులే! కన్నులు గానఁబడక, ఒక గోతిలోనికిఁ గాలుజారి యతఁడు ముందుకు సాగిలపడెను. తోడనే మెలఁకువవచ్చి, స్వప్నావస్థలోనుంటినా యని యతఁడు విస్మయమందెను. అప్పు డతని కొక వెఱ్ఱిభయముకలిగెను. దీనినిఁ బారఁదోలఁగల దివ్యౌషధ మాయనయొద్దనే కలదు. అప్పు డాంజనేయదండకమును ఆతఁడుబిగ్గరగఁజదువ నారంభించెను. నిద్రమత్తుచేతను, జ్వరతీవ్రత చేతను నాతనికి నాలుకతడఁబడి, కొంతసేపటికి దండకపుఁ బదములుకూడ స్ఫురణకు రాకుండెను. చెప్పనలవిగాని భీతి యావహిల్లుట చేత దేహమునిండి రాజన్నకుఁ జెమ్మటలు పోసెను. అంతట కుప్పవలె నాబ్రాహ్మణుఁడు నేలఁగూలెను.

వెంటనే తెప్పిఱి తెచ్చుకొని, వేవేగమే యిలుచేరవలెనని యాతఁడు తిరిగి యత్నించెను. ఐనను తానేదెస కడుగిడవలయునో యిపుడు బొత్తిగఁ దెలియకుండెను. దారియంతయు మెరకపల్లములుగ నుండుటాతనికిఁ దెలియును. ఏమాత్రము జాగ్రతవీడినను, కాలో చేయియో విఱుగునని యెఱిఁగియుండుటచేత, ఆగాఢాంధకారమున నెటు కాలు వేయుటకును దోఁపక యాతఁడు నిశ్చేష్టుఁడై చెట్టువలె నిలువఁబడియుండెను.

ఇటు లేమిచేయుటకును దోఁపకున్న యాయనకన్నులకు, ఈదీనదశనుండి తన్నుఁ దొలఁగింప నేతెంచిన దివ్యవరమా యనునట్టుగ దూరమున నొకదీపము గానఁబడెను. ఇంక గట్టెక్కితినని రాజన్న ధైర్యము తెచ్చుకొని, "నేను వచ్చుచున్నాను. ఆఁగుఁడు!" అని యా దీపమువైపునకు కేకలు వేసి చప్పటులు గొట్టెను "రండిరండి!" యని దీపమునొద్దనుంచి ప్రత్యుత్తరము రాఁగా, ధైర్యము హెచ్చి యాతావున కతఁడు వడిగ నడువఁజొచ్చెను. దారి మంచిది కాకపోవుటచేత, పడుచును లేచుచును రాజన్న యెట్టకేల కాదీపమును సమీపించెను. అచట నొకదీపమేకాదు. అనేక కరదీపికలు (కాగడాలు) వెలుఁగుచుండెను. అది యొక పెండ్లివారిగుంపు. పాలకిలోఁ బెండ్లికూఁతురు పెండ్లికొడుకును గూరుచుండిరి. బోయలు పాలకిమోయుచు వేగముగఁ బరుగిడుచుండిరి. కూడఁ గొంతపరివారము నడచుచుండెను. "ఇదిగో కరణముగారు వచ్చినారు. వారికి గంధముపూసి, తాంబూల మీయుండి!" యను

వారిపలు[illegible] రాజన్నకు [illegible]వచ్చెను. [illegible] జేయఁబడినస[illegible]గము[illegible] ణము వారితో నడు[illegible] జూచినకొలఁది నాబ్రాహ్మణుని [illegible] గలిగెను. అచటి వారందఱును నల్లనికోఁతి ముఖములు గలిగియుండిరి. వారికన్నులు చింత నిప్పులవలె నెఱ్ఱగ వెలుఁగుచుండెను. కాళ్లు వెనుకకువేయుచు వారు నడచుచుండిరి! ఇట్టి వైపరీత్యములు కనిపెట్టియు రాజన్న, "వీరెటు లున్న మనకేమి? పాదములు వెనుకకువేసి నడచుచున్నను, వానిని నెత్తిమీఁదఁబెట్టు కొనియున్నను నాకొకటియే. నాకాలు ముం దుకు సాగుచున్నఁ జాలును. కన్నుకాలును గానఁబడనిచీఁకటిలోని పయనము తప్పి దీపపు వెలుతురున నడచుభాగ్యము నాకుఁ గలిగినది గదా!" యని మురియుచు వారితో సాగిపో యెను. వారందఱు నిపుడు లోకమంతయు మునిఁగిపోవుచున్నట్టుగ నతివేగమున నడుచు చుండఁగా, బరుగెత్తునలవాటు చిన్ననాఁటనే మఱచిన యాకరణ మిప్పుడు తానుగూడఁ బరుగిడసాగెను.

వారు నడచిననడకకు గువ్వలూరు అనతి కాలమునఁ గానఁబడవలసియున్నను, ఏగ్రామ మును గోచరింపలేదు! రాజన్న వేయుప్రశ్న ముల కాపెండ్లివా రిపుడు సమాధానము లిచ్చుట మానివేసి, కరణము నింకను వేగముగనడువుఁడని సైగచేయుచు, తాము త్వరిత ముగ నడువసాగిరి. వెనుకఁబడుచున్న బ్రాహ్మ ణునికి వా రిపుడు చేయూఁతనచ్చి, యంద ఱును వాయువేగమునఁ బోవుచుండిరి. ఆవేగ [illegible]జాలనని య[illegible]డు [illegible] వా[illegible] [illegible]గోనక, [illegible] పోవసాగిరి [illegible]ంత కాలము. [illegible]గను, వారితోఁ [illegible] తిరిగెనో రాజన్నకు జ్ఞప్తిలేదు. కాని [illegible]ము వేగమున[illegible]వారమున కపుడు ఉద్దండమైన [illegible] యొకటి యడ్డువచ్చెను దానితాఁకుడు చేత కరణముతల పెద్దగంటవలె మ్రోఁగి, భిన్నభిన్నములై పాతాళమునఁ బడిపోవుచున్నట్లు తోఁచెను. తరువాత జరి గినసంగతులు రాజన్న మనఃఫలకమునుండి పూర్తిగఁ దుడిచివేయఁబడి నటులయ్యెను. పెండ్లివారేమైరో యాయనకుఁ దెలియదు.

మఱునాఁటిమధ్యాహ్నము మూఁడుజా ములకు గువ్వలూరిగ్రామశ్మశానమునకు దూర మున నొకచెట్టు మొదటఁ బడిపోయియుండిన యొకమనుష్యునిజాడ, ఆచెంతనుబోవుచుండు నొకగొల్లది గనిపెట్టెను. అతని దేహము పూర్తిగఁ బలుచనిబురదతోఁ గూడియుండెను. ప్రాణము నిలిచియున్నా, స్పృహ యేమియు లేదు. ప్రొద్దుననుండియు వేసవియెండకు మాడి దేహము వివర్ణమైయుండెను. శోషపోయిపడి యున్న యామనుష్యుని ముఖము మీఁద నాగోపకాంత యంతఁ దనకుండలోని చల్లని నీరు చల్లఁగఁ గొంతసేపటి కతఁడు కదలసా గెను. ఆమె తనదగ్గఱనుండిన మజ్జిగబొట్లు నోటిలోఁబోయఁగా నతఁడు మెలగ గుటక వేసెను. శైత్యోపచారము లిట్లు చేయఁగఁ జేయఁగ, రాజన్న కన్నులుతెఱచెను. ఇదివిని చేరువనుండు గువ్వలూరు గ్రామమునందలి

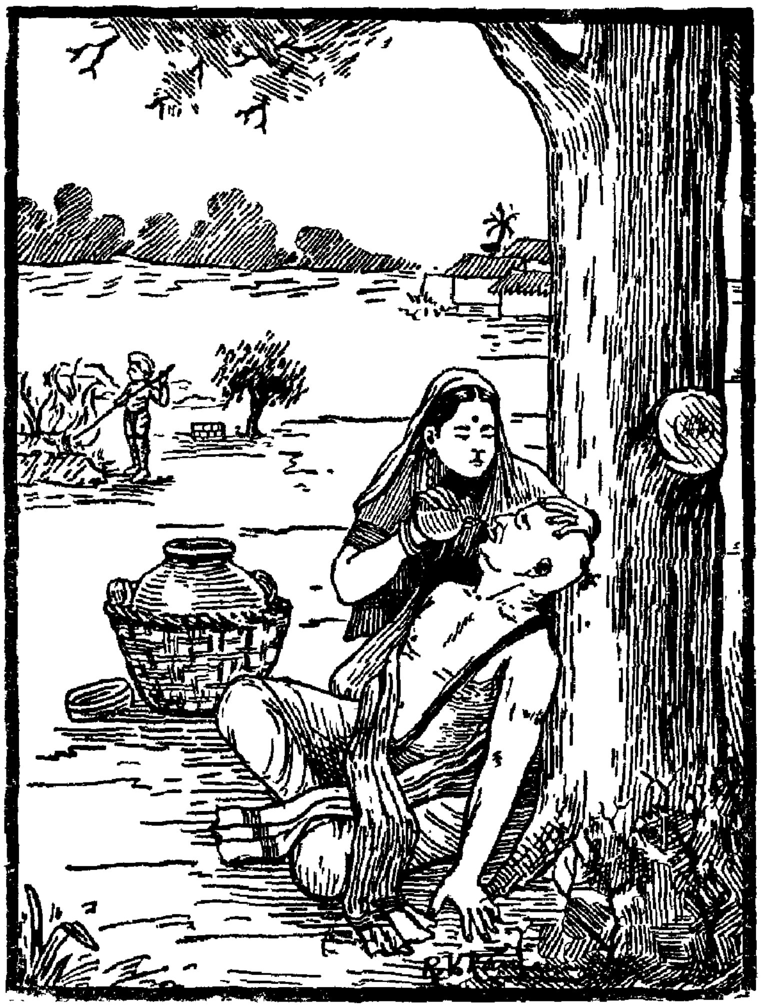

గోపకాంత మజ్జిగను రాజన్ననోటఁ బోయుచున్నది

రాజన్న బంధువు లంత నచటి కేతెంచి, పల్లకిలో వానినుంచి, గ్రామమునకుఁ దీసికొని పోయిరి. ఆఱు నెలలకుఁగాని యతఁడు వెనుకటిశరీరస్థితి గాంచలేకుండెను!

ఆనాఁటిరాత్రి యాబ్రాహ్మణుఁడు కొఱవిదయ్యపుగుంపునఁ బడి దారితప్పి మోసపోయి ప్రాణావశిష్టుఁడయ్యెనని, యాగ్రామవాసులలో ననేకు లంత నిర్ధారణచేసిరి. అతనికన్నులకుఁ గానఁబడిన పెండ్లిపాలకి నిజమైన పాలకి కాదనియును, వానిమేననుండిన చందనము పలుచని రేగటిమట్టియనియును, పెండ్లివారమంతయును పిశాచగణమేయనియును, వారిసిద్ధాంతము. కాని రాజన్న మాత్రము, కాళ్లు విఱిగిపోవునట్లు తెల్లవాఱువఱకుఁ దాను పెండ్లివారితో నడచుట నిశ్చయమని చెప్పుచుండెను. అదివఱకే జ్వరమంకురించిన రాజన్నకు, "ఊరువానికిఁ గాటిభయము. పొరుగూరువానికి నీటిభయము," అను న్యాయముచొప్పున నారాత్రి శ్మశానవాటిక సమీపించినకొలఁది తాత్కాలిక మతిభ్రమణము గలిగి యాపరిసరములందుఁ బరిభ్రమింప సాగి, తుద కచటిచెట్టుతగిలి పడిపోయి యుండు నని యొకపెద్దలు బుద్ధిమంతు లూహించిరి. అతని కన్నులకు దయ్యములుగాఁ దోచినవి, అప్పుడప్పుడు చవిటినేలలలోఁ బొడఁగట్టుచు నాఱిపోవుచుండు సామాన్యపు దీపకాంతులే యనియును, దీనికి రాజన్నచెప్పెడి వృత్తాంతమే నిదర్శనమనియును, వారి యభిప్రాయము. కాని వారి మాటలు పాటించువారు లేకుండిరి. కొన్నిదినములవఱకును రాజన్నకు రాత్రులందు జ్వరము తగులుచుండుటఁ గాంచి, యిది తప్పక భూతజ్వరమని యెంచి భూతవైద్యు లతనికి విభూతిపెట్టి, మంత్రోదకములు ద్రావించిరి. ఎన్నోజపములు చేయించిరి. దిగదుడుపులు పెట్టించిరి. ఎట్టకేలకు రాజన్న యారోగ్యవంతుఁడయ్యెను.

ఆబ్రాహ్మణుఁ డారాత్రి కాలుజారిపడిన ప్రదేశమిదియేయని యిప్పటికి నాయూరివారొకపెద్దపల్లపుఁ బ్రదేశమును జూపించుచుందురు. వానకాలమున నచట నీరెక్కువగ నిలిచి, దట్టముగ జమ్ముమొలచియుండును. దాని కప్పటినుండియును "బాపనబాడవ" యనిపేరు. రాజన్నకన్నులకు మొదట దీపము

కానఁబడిన మిట్టనేల కిపుడు "దయ్యాలదిబ్బ" యనిపేరు. ఆచుట్టుపట్టుల గ్రామములలో నేఁటికిని, రాత్రులు మంకుపట్టుపట్టి యేడ్చు పిల్లలను తల్లులు, "దయ్యాలదిబ్బమీఁద దిగవిడిచెదము సుమీ!" అనియును, "బాపన బాడవలోఁ బడఁద్రోతుము"నియును జడిపించి, నిద్రపుచ్చుచున్నారు. ఆగ్రామ శ్మశానవాటిక సమీపమున నుండు పల్లపు ప్రదేశమున రాత్రులం దట్టిమెఱపులు కానఁబడఁగనే, కొఱవిదయ్యము లూరేఁగుచున్నవనియా గ్రామమునందలి పామరజను లిప్పటికిని భీతిల్లుచున్నారు. సాయంకాలము మొదలుకొని మఱునాఁడు సూర్యదర్శనమగువఱకును ఆబాడవవైపునకుఁ బోవుటకు నెవరును సాహసింపరు!

ఆహ్వానము

నిడుమోలు కనకసుందరం గారు బి. ఏ.

జీవపరమావధీ! మృత్యుదేవి! రమ్మ!
రమ్ము! మాతల్లి! నీరహస్యమ్ముఁ జెపుము!
దినదినము భవదీయదర్శనమె కోరి
యైహికానందదుఃఖము లనుభవింతు
నాదు సత్త్వము, నర్థంబు, నాదు నాశ
యంబు, ప్రేమయు సర్వంబు, నతినిగూఢ
వృత్తి నీసన్నిధికె ప్రవహించు నెపుడు
అంత్యమున నాపయి నీన్న దృగంచలములు
పఱప, నాప్రాణ మిదె సమర్పణమొనర్తు
సలలితప్రసూనములు దామ సరణిఁగూర్చి
ప్రాణనాథునికొఱకు నేర్పఱుపఁబడియె.
వధువు నుద్వాహమైన, నిల్వాదలి తనదు
ప్రభుని నేకాంతమున నర్ధరాత్రిఁ గూడు.